

10.03.2023

Reformen af det europæiske elmarked kan nemt blive en langvarig affære

Kommissionen har foreslået en mindre reform af det europæiske elmarked.

Skrevet af

Anders Overvad

Kontakt

Anders Overvad

Hovedkonklusioner

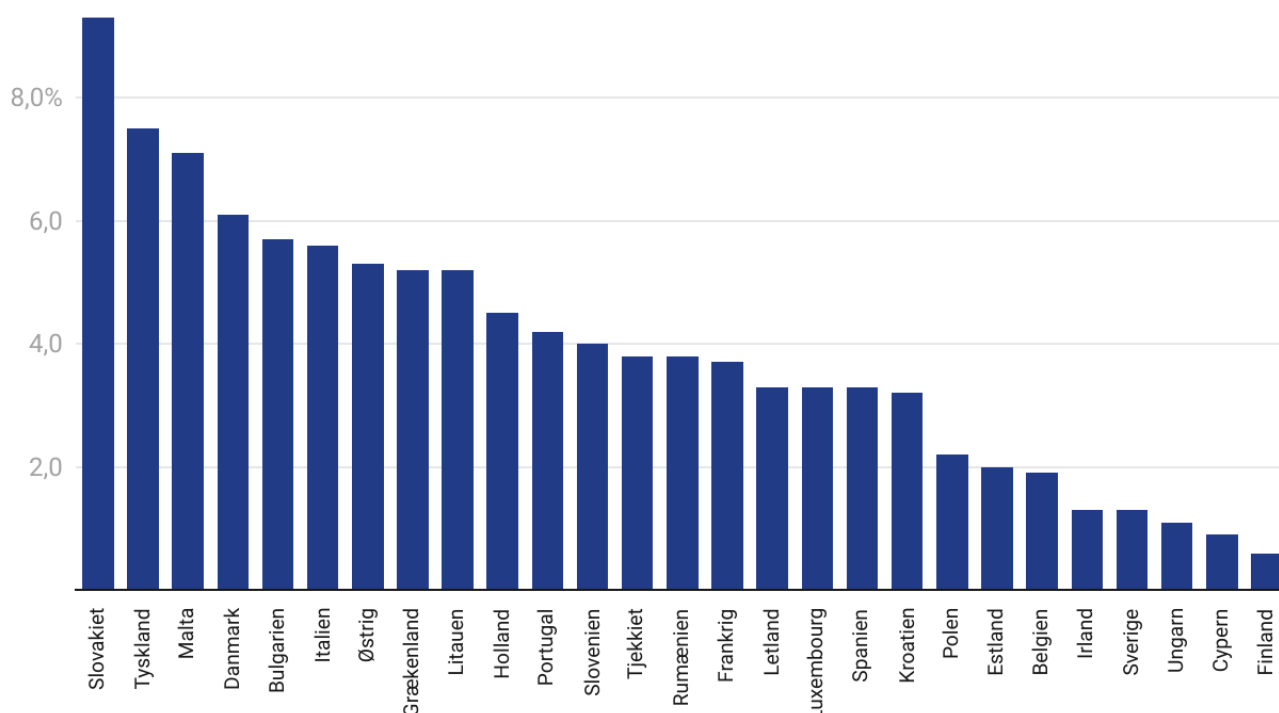
- Høje energiregninger i EU's medlemslande har skabt et politisk pres for en reform af elmarkedet, men det store spørgsmål er, hvordan man fikser noget, som ikke er i stykker.
- Med sit forslag til en reform lægger EU-kommissionen op til en mindre reform, hvor forbrugere skal have bedre muligheder for at indgå langsigtede kontrakter.
- Kommissionens forslag vil sandsynligvis blive vel modtaget blandt de nordeuropæiske lande, mens det er tvivlsomt, om de sydeuropæiske lande mener, at forslaget er gennemgribende nok.

Hvorfor en reform nu?

Siden 2021 har de europæiske energipriser været højere, end vi historisk har været vant til.¹ De høje priser har mange årsager, men hovedsageligt skyldes det, at Rusland har skruet gaspriserne i vejret for at skabe splid i EU og svække den europæiske opbakning til Ukraine. Heldigvis er det lykkedes EU at ride den værste storm af, bl.a. ved at poste 680 mia. euro ud i hjælpepakker fra EU's medlemslande for at skærme forbrugere og virksomheder fra de stigende priser² og ved at finde nye leverandører af olie, gas og kul og derved sikre energiforsyningen.

Støtte til husholdninger og virksomheder mod høje energipriser på tværs af EU-landene

I perioden september 2021 til januar 2023.

Som procent af BNP

Grafik: Tænk tanken EUROPA på baggrund af Bruegel • Lavet med Datawrapper

Hjælpepakkerne kunne set med økonomiske briller være designet mere hensigtsmæssigt, f.eks. ved at være målrettet de mest trængende for ikke at skubbe udnødvendigt til efterspørgslen. Ikke desto mindre har der været et politisk behov for at vise handlekraft, og EU-landene har derfor vægtet en hurtig udrulning af hjælpepakkerne højere end det bedste design, fordi de høje priser skabte stor utilfredshed i de europæiske befolkninger.[3](#)

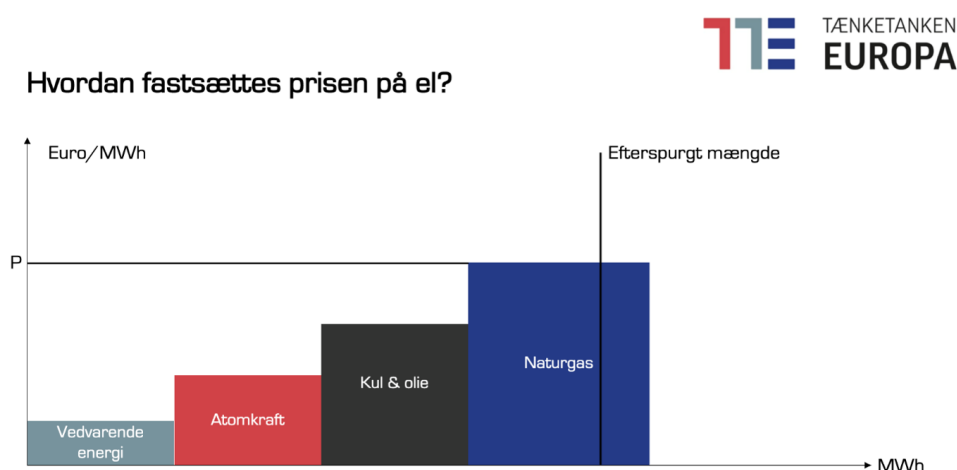
Da EU-landene har haft meget forskellige udgangspunkter ift. deres muligheder for at finansiere sådanne hjælpepakker, har det også skabt et stort politisk pres for en mere vedvarende løsning i form af en reform af EU's prissætningsmodel på elmarkedet. Det ønske kommer særligt fra de sydeuropæiske lande, hvor de finanspolitiske lommer ikke er lige så dybe som i Tyskland, og man derfor ikke har kunnet yde støtte i samme omfang.

De høje energipriser har tidligere medført flere ad hoc-tiltag som f.eks. et loft over gaspriserne.[4](#)

Ideen om et fast prisloft på gaspriserne risikerede at sætte forsyningssikkerheden i fare, og derfor endte dette forslag med et politisk kompromis på europæisk plan, hvor loftet findes på papiret, men i praksis ikke vil have den store effekt⁵. Det har været med til at holde liv i debatten om netop en reform af elmarkedet, da flere lande som Spanien og Italien stadig vurderer, at der er behov for en reform for at skærme forbrugerne for høje energipriser.

Hvordan sættes prisen på El i dag i EU

I dag fungerer det europæiske el-marked efter en marginal prissætningsmodel. Det betyder, at det er omkostningen af det dyreste input, der sætter prisen, som figur 1 viser. Af modellen i figur 1 fremgår det, at naturgas er den dyreste inputfaktor, og prisen sættes efter naturgasproducentens omkostninger. Det vil sige, at naturgasproducenten i modellen ikke tjener penge, mens producenten af vedvarende energi gør.

Det nuværende prissætningssystem er hensigtsmæssigt, fordi de energikilder, der producerer billigst, også er dem, der tjener mest. Derved har disse energikilder de bedst mulige forudsætninger for at udbygge deres forretning. I dette tilfælde energi fra vedvarende energikilder. Figur 1 er en forsimpning, men i den virkelige verden vil man for tiden oftest se, at strøm produceret med vedvarende energi er den billigste, mens el produceret med naturgas er dyrere⁶.

Som det også kan udledes af figur 1, vil vejen til billigere elpriser i den nuværende model kunne ske ved at reducere den samlede efterspurgt mængde eller/og udbygge billigere energikilder, så naturgas ikke behøver spille en rolle.

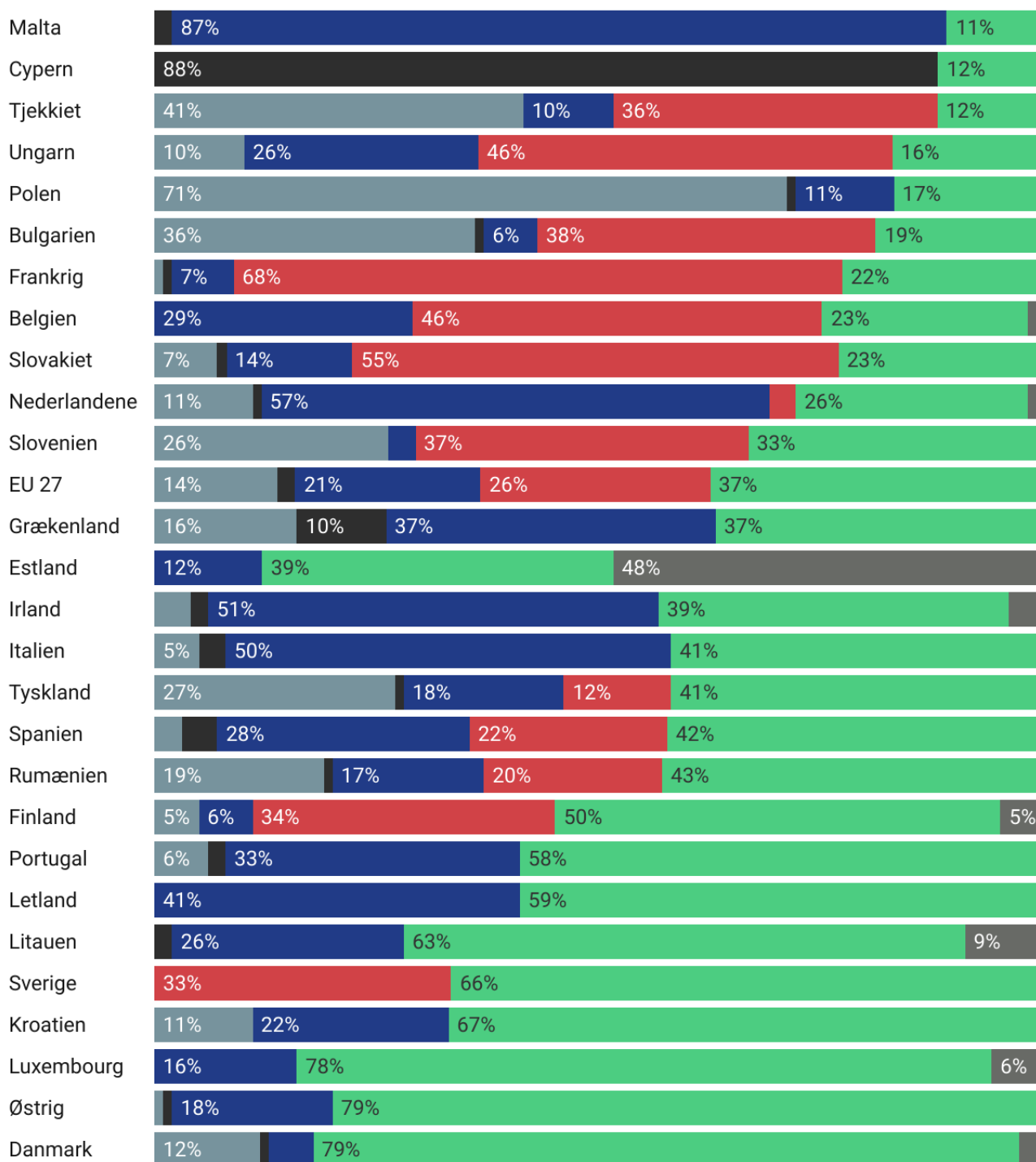
┌ Hvordan genererer EU-landene deres strøm

I gennemsnit står vedvarende energi for 36,5 pct. af bruttoelproduktionen i EU, når man ser på et gennemsnit af 2019 til 2021, mens naturgas i perioden blev brugt til at generere lidt over 20 procent af bruttoelproduktionen i EU. Det samme billede gør sig gældende, hvis man kigger på nettoelproduktionen [7](#) .

Energikilder i EU-landene

Fordeling i procent

■ Faste fossile brændsler
 ■ Olie og olieprodukter
 ■ Naturgas
 ■ Atomkraft
 ■ Vedvarende energi
 ■ Andet

Grafik: Tænketanken EUROPA • Lavet med Datawrapper

Der er dog stor forskel på, hvordan landene producerer deres strøm. I Danmark står vedvarende energi for næsten 80 pct. af elproduktionen, mens det i lande som

Ungarn og Polen kun er omkring 15 pct.

I Danmark produceres kun omkring 5 pct. af strømmen med naturgas, mens det i lande som Spanien og Italien er henholdsvis næsten 30 og 50 pct.

EU's prissætningsmodel betyder, at selvom vi i et land som Danmark ikke producerer særligt meget strøm med naturgas, er naturgasprisen dog stadig bestemmende for priserne. Dertil køber Danmark strøm i udlandet, når der ikke kan produceres nok strøm med vedvarende energikilder, og vi er derfor også afhængige af produktionssammensætningen i lande som Sverige, Tyskland og Norge.

Derudover er selve el-infrastrukturen også afgørende for prissætningen, idet grøn dansk strøm kun kan komme andre lande til gode, hvis den kan transporteres derhen. Dette er i dag et af de store problemer i EU, hvor man fra flere sider vurderer, at der er et stort behov for udbygning af elnettet, så landene bedre kan sælge til hinanden. Særligt fremhæves Tyskland som problembarn, da det er svært at flytte strømmen rundt⁸.

Landenes positioner og ønsker til en reform

Allerede tilbage i sommeren 2022 kom Grækenland med et bud på en el-markedsreform, hvor man udnyttede de lave omkostninger fra vedvarende energi⁹ – et forslag der dog har fået kritik for, at det risikerer at spænde ben for den grønne omstilling¹⁰, idet det ville sænke indtægterne for de producenter, der leverer strøm vha. vedvarende energi og derved hæmme deres fremtidige investeringsmuligheder.

Spanien har stillet et forslag om at indføre et loft over den gas, der bruges i produktionen af strøm¹¹. Men dette forslag klargør ikke, hvem der skal betale forskellen mellem prisen på gas brugt til elproduktion og gasprisen generelt¹².

Danmark har sammen med Tyskland, Holland, Finland, Letland, Estland og Luxembourg sendt et brev til Kommissionen, hvor man argumenterer for, at det nuværende system i stor udstrækning fungerer, og samtidigt advarer mod en forhastet reform¹³.

Frankrig har argumenteret for hurtigst muligt at afkoble elpriserne fra fossile brændstoffer¹⁴, mens lande som Irland og Portugal har advokeret for brugen af langsigtede kontrakter til at sænke elpriserne¹⁵.

De østeuropæiske lande er mere splittede, hvor de baltiske lande deler det danske synspunkt. De resterende østeuropæiske lande står med meget forskellige udgangspunkter, men ser generelt gerne en reform, som sikrer en fortsat rolle til atomkraft.

Landene er altså langt fra enige, og det har derfor fået Tyskland til at foreslå en midlertidig løsning nu og en mere gennemgribende reform senere¹⁶, hvilket lader til at have vakt genklang hos EU-Kommissionen.

Kommissionen lægger op til en mindre reform af el-markedet

De første læk af EU-Kommissionens forslag viser, at Kommissionen ønsker at lægge en stødpude ind mellem det kortsigtede el-marked og forbrugerne, så forbrugerne vil være bedre skærmet overfor f.eks. udsving i gaspriserne og understøtte den fortsatte udbygning af vedvarende energi¹⁷.

Grundlæggende ændres der ikke i den nuværende marginale prissætningsmodel, men denne udbygges med to værktøjer, navnlig Purchase Power Agreements (PPA'er) og Contracts for Differences (CfD'er).

En PPA er en langsigtet kontrakt, hvor forbrugerne får mulighed for at fastlåse elprisen i en aftalt periode. Dette er i dag allerede muligt, men PPA'er er ofte komplicerede og juratunge, hvorfor de almindeligvis ikke bruges. Kommissionen ønsker, at det skal være nemmere at indgå langsigtede kontrakter, også for mindre kunder.

Denne del af forslaget er umiddelbart fornuftigt, men for at kunne fungere hensigtsmæssigt vil det være vigtigt, at antallet af PPA'er ikke vokser til en sådan størrelse, at likviditeten forsvinder for det kortsigtede el-marked. Desuden vil en overdreven brug af PPA'er kunne medføre, at efterspørgslen ikke vil reagere tilstrækkeligt på prisudsving, og derved risikerer PPA'er at bidrage til forsyningsusikkerhed.

Kommissionen ønsker også at øge brugen af CfD'er, som er et værktøj, hvor man bliver enige om en maksimums- og minimumspris for at mindske prisfluktuationer. Det er i dag allerede muligt for producenter at indgå i disse kontrakter, men det er ikke nødvendigvis en udbredt ordning. I Kommissionens forslag lægger man op til, at

disse CfD'er skal indgås ved etableringen af ny vedvarende energi såfremt der har været offentlig støtte involveret i etableringen.

For at gøre det nuværende system mere robust for fremtidige kriser foreslår Kommissionen desuden en nødforordningsmekanisme, hvor Kommissionen kan give tilladelser til, at landene indfører priskontroller på elmarkedet.

Det vil kunne ske i tilfælde, hvor:

- Der er meget høje priser på detailmarkedet for el, dvs. hvor priserne er væsentligt højere end det 5-årige gennemsnit
- Der er en stærk stigning i detailmarkedsprisen som forventes at fortsætte i mindst 6 måneder
- Den generelle økonomi er negativt påvirket af de højere elpriser

Det er dog langt fra sikkert, at medlemslandene ønsker, at det er Kommissionen, der skal diktere, hvornår der foreligger en krisesituation: Kriterierne som Kommissionen foreslår i udspillet, giver en stor fortolkningsfrihed og derved stor magt til Kommissionen.

Den samlede priseffekt for forbrugerne vil også være ukendt, da det vil afhænge af de nye værktøjers popularitet og tilgængelighed.

Kommissionens forslag vil sandsynligvis blive vel modtaget blandt de nordeuropæiske lande, da indgrebet er langt mindre end det man kunne have frygtet. Det er dog tvivlsomt, om de sydeuropæiske lande mener, at forslaget er gennemgribende nok, og man kan med god grund frygte en gentagelse af de forhandlinger, man så om gasprisloftet i efteråret 2022. Forhandlingerne trak i langdrag og trak opmærksomheden for en række andre gode initiativer¹⁸.

[1thinkeuropa.dk/brief/2021-12-eu-landenes-reaktion-paa-energikrisen](https://thinkeuropa.dk/brief/2021-12-eu-landenes-reaktion-paa-energikrisen)

[2www.bruegel.org/dataset/national-policies-shield-consumers-rising-energy-prices](https://www.bruegel.org/dataset/national-policies-shield-consumers-rising-energy-prices)

[3www.npr.org/2022/10/25/1131449436/rising-energy-prices-across-europe-lead-to-protests-in-the-czech-capital-of-prag](https://www.npr.org/2022/10/25/1131449436/rising-energy-prices-across-europe-lead-to-protests-in-the-czech-capital-of-prag)

[4www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/19/council-agrees-on-temporary-mechanism-to-limit-excessive-gas-prices/](https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/12/19/council-agrees-on-temporary-mechanism-to-limit-excessive-gas-prices/)

[5borsen.dk/nyheder/udland/hvad-betyder-eus-nye-prisloft-for-din-gasregning](https://borsen.dk/nyheder/udland/hvad-betyder-eus-nye-prisloft-for-din-gasregning)

[6www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/levelised-cost-of-electricity-calculator](https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/levelised-cost-of-electricity-calculator)

[7ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php)

[8thema.no/wp-content/uploads/THEMA-Report-2020-01-Redispatch-and-Countertrade-Costs-Impact-of-Germany-Bidding-Zones-3.pdf](https://thema.no/wp-content/uploads/THEMA-Report-2020-01-Redispatch-and-Countertrade-Costs-Impact-of-Germany-Bidding-Zones-3.pdf)

[9data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11398-2022-INIT/en/pdf](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11398-2022-INIT/en/pdf)

[10www.ft.com/content/9c92f25d-26ee-40ae-b043-eb6cd7a22211](https://www.ft.com/content/9c92f25d-26ee-40ae-b043-eb6cd7a22211)

[11www.euractiv.com/section/politics/news/spain-wants-to-extend-iberian-derogation-proposes-eu-electricity-market-revamp/](https://www.euractiv.com/section/politics/news/spain-wants-to-extend-iberian-derogation-proposes-eu-electricity-market-revamp/)

[12www.bruegel.org/sites/default/files/2022-09/PC%2017%202022.pdf](https://www.bruegel.org/sites/default/files/2022-09/PC%2017%202022.pdf)

[13www.euractiv.com/section/electricity/news/seven-eu-countries-call-for-cautious-electricity-market-reform/](https://www.euractiv.com/section/electricity/news/seven-eu-countries-call-for-cautious-electricity-market-reform/)

[14www.lesechos.fr/monde/europe/la-france-demande-une-reforme-du-marche-europeen-de-lelectricite-dans-les-six-mois-1896651](https://www.lesechos.fr/monde/europe/la-france-demande-une-reforme-du-marche-europeen-de-lelectricite-dans-les-six-mois-1896651)

[15www.euractiv.com/section/energy-environment/news/the-green-brief-how-to-fix-an-electricity-market-that-isnt-broken/](https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/the-green-brief-how-to-fix-an-electricity-market-that-isnt-broken/)

[16www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/electric-tensions-be-brave-on-ukraines-eu-bid-weber-says-brexit-done/](https://www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/electric-tensions-be-brave-on-ukraines-eu-bid-weber-says-brexit-done/)

[17agenceurope.eu/en/bulletin/article/13136/1](https://agenceurope.eu/en/bulletin/article/13136/1)

[18thinkeuropa.dk/debatindlaeg/2022-12-eu-skal-bruge-sin-energi-et-andet-sted](https://thinkeuropa.dk/debatindlaeg/2022-12-eu-skal-bruge-sin-energi-et-andet-sted)